Oikeusministeriö MINVA OM2020-00098

ESI Lahtinen Päivi(OM), Aittoniemi Eeva(OM) 27.05.2020

Viite

Asia

Oikeusministereiden epävirallinen videokokous 4.6.

Oikeusministereiden epävirallisessa videokokouksessa Suomea edustaa oikeusministeri Henriksson.

Kokouksessa tarkastellaan covid-19 –pandemian vaikutuksia oikeusalalla EU:n perusoikeusviraston sekä Eurojustin, Euroopan oikeudellisen verkoston ja komission esittelyistä. Keskustelu on jatkoa 6.4.2020 pidetylle videokokoukselle.

Oikeusministerit käyvät lisäksi ajatustenvaihdon saatavien siirron sivullisvaikutuksia koskevien lainvalintakysymysten selventämisestä unionissa, ja keskustelevat eräistä kansainvälisen oikeusavun kysymyksistä koskien rikoksentekijän luovuttamista kolmansiin maihin.

Muissa asioissa saadaan raportit käynnissä olevasta lainsäädäntötyöstä, EU:n ja Yhdysvaltojen OSA-asioiden videokonferenssista, Euroopan syyttäjänviraston perustamisesta sekä sähköistä todistusaineistoa koskevista neuvotteluista. Lisäksi Saksa tulee esittelemään pj-kautensa ohjelmaa.

Asialista:

1. Asetusehdotus saatavien siirrosta kolmansille osapuolille aiheutuviin vaikutuksiin sovellettavasta laista (SIVU 3)

2. Euroopan unionin kansalaisten luovuttaminen kolmansiin maihin (SIVU 8)

3. COVID-19 –pandemian vaikutukset EU:n oikeusalalla (SIVU 12)

4. Muut asiat

a) Meneillään olevat lainsäädäntöasiat
b) EU-US oikeus- ja sisäministereiden videokokous
c) Tulevan puheenjohtajamaan Saksan ohjelma

****

Asiat, joista ministereitä informoidaan kirjallisesti (keskustelua ei odoteta)

1. EPPO – Euroopan syyttäjänviraston perustaminen
2. Digitaalinen oikeus: sähköinen todistusaineisto

a) Neuvottelut EU:n ja Yhdysvaltojen sopimuksesta sähköisen todistusaineiston saatavuudesta yli rajojen
b) Budapestin yleissopimuksen toista lisäpöytäkirjaa koskevat neuvottelut

Asia
OSA; Asetusehdotus saatavien siirrosta kolmansille osapuolille aiheutuviin vaikutuksiin sovellettavasta laista

Kokous
Oikeusministereiden epävirallinen videokokous 04.06.2020

U/E/UTP-tunnus
U 16/2018 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio antoi 12 päivänä maaliskuuta 2018 ehdotuksen asetukseksi saatavien siirron sivullisvaikutuksiin sovellettavasta laista. Käsittely neuvoston siviilioikeustyöryhmässä aloitettiin Bulgarian puheenjohtajuuskaudella kesäkuussa 2018. Komissiolta odotetun lisäselvityksen vuoksi neuvottelut olivat pysähdyksissä Suomen puheenjohtajuuskaudella. Lisäselvitykset saatiin alkuvuodesta 2020 ja neuvottelut käynnistyivät uudestaan, mutta keskustelut ovat edelleen edenneet hitaasti.

Oikeusministereiden epävirallisessa videokokouksessa käydään asiasta ajatustenvaihto, jonka tueksi puheenjohtaja on laatinut keskusteluasiakirjan ja esittänyt muutamia kysymyksiä. Epävirallisessa videokokouksessa ei tehdä päätöksiä. Puheenjohtaja on ilmoittanut, että asiakohtaa koskeva keskustelu on julkinen ja lähetetään suorana verkossa.

Suomen kanta

Kanta oikeusministereiden epävirallisessa videokokouksessa 4.6.2020:

Suomi pitää poliittisen tason keskustelua puheenjohtajan esiin ottamista kysymyksistä tärkeänä neuvottelujen edistämiseksi. Toisaalta Suomi yhtyy arvioon siitä, että teknisen tason keskusteluja on tarpeen jatkaa esimerkiksi lainvalinnan pääsäännöstä.

II) Asetuksen taannehtiva soveltaminen

Suomi voi tukea kantaa, jonka mukaan asetusta ei tule soveltaa taannehtivasti.

Asetuksen taannehtivaa soveltamista on pidetty ongelmallisena oikeusvarmuuden ja omaisuudensuojan kannalta. Suomi on suhtautunut kysymykseen joustavasti, mutta ymmärtää taannehtivaan soveltamiseen liittyvät huolet ja voi tukea sen poissulkemista.

III) Velvoitteen sopimusperusteinen uudistaminen (novaatio)

Suomi voi alustavasti suhtautua joustavasti siihen, otetaanko asetukseen säännöksiä novaatioon liittyvistä kollisiotilanteista.

Koska novaatiosta voi johtua saatavien siirtoon liittyviä sivullisvaikutuksia, komission ehdottaman novaatiota koskevan sääntelyn voidaan sinällään katsoa parantavan oikeusvarmuutta. Käytännössä sääntelyllä tavoitellaan asetuksen kiertämisen estämistä. Toisaalta novaation sulkeminen täysin asetuksen ulkopuolelle vähentäisi huolia mahdollisista kielteisistä rahoitusmarkkinavaikutuksista. Yhteisen linjan löytämistä hankaloittaa se, että novaatio on käsitteenä epämääräinen ja ymmärretään eri tavoin eri oikeusjärjestelmissä.

Kysymys on lähinnä tekninen eikä siihen liity Suomen kannalta erityisiä ongelmia. Keskustelut jatkuvat asiantuntijatasolla.

IV) Asetuksen universaalinen soveltaminen

Suomi tukee universaalisen soveltamisen periaatteen säilyttämistä ehdotetussa asetuksessa.

Suomi pitää asetuksen universaalista soveltamista tärkeänä. Periaatteesta on keskusteluasiakirjassa kuvattuja hyötyjä ja se on vakiintuneesti otettu lainvalintaa koskevaan unionin lainsäädäntöön.

Suomen yleiskanta (vastaa aiempaa kantaa): Suomi pitää asetusehdotusta yleisesti ottaen kannatettavana. Saatavien siirron sivullisvaikutuksia koskevien lainvalintakysymysten selventäminen unionissa yhdenmukaistetuilla oikeussäännöillä lisää oikeusvarmuutta rajat ylittävissä saatavien siirroissa. Tämä on puolestaan omiaan ainakin jossain määrin tuottamaan komission arvioimia hyötyjä yrityksille ja kuluttajille, kuten alentamaan rahoituskustannuksia.

Pääasiallinen sisältö

Keskusteluasiakirjan pääasiallinen sisältö

Ministereiden epävirallisessa videokokokouksessa keskustellaan seuraavista aiheista: (II) asetuksen taannehtiva soveltaminen; (III) velvoitteen sopimusperusteinen uudistaminen (novaatio); (IV) asetuksen universaalinen soveltaminen.

II) Ministereitä pyydetään kertomaan kantansa siihen, tulisiko asetuksen taannehtiva soveltaminen sulkea pois.

Asetusta sovellettaisiin lähtökohtaisesti soveltamisen alkamispäivänä tai sen jälkeen tehtyihin saatavien siirtoihin. Komission ehdotuksen mukaan asetusta sovellettaisiin kuitenkin osin taannehtivasti kollisiotilanteessa, jossa saatava on siirretty sekä ennen asetuksen soveltamisen alkamista että soveltamisen alkamisen jälkeen. Teknisen tason neuvotteluissa taannehtivuutta on pidetty ongelmallisena muun muassa oikeusvarmuuden ja omaisuudensuojan kannalta, minkä vuoksi monet jäsenvaltiot ovat halunneet sulkea taannehtivan soveltamisen kokonaan pois.

III) Ministereitä pyydetään kertomaan mahdollinen alustava näkemyksensä siitä, tulisiko asetukseen ottaa säännöksiä velvoitteen sopimusperusteista uudistamista eli novaatiota koskevista kollisiotilanteista.

Komission ehdotuksen mukaan asetuksessa ei lähtökohtaisesti säädettäisi novaatioon sovellettavasta laista. Ehdotus sisältää kuitenkin sääntelyä, jonka kautta asetus eräissä tilanteissa koskisi myös novaatiota. Kolmansille osapuolille aiheutuvien vaikutusten määritelmä käsittäisi ”vastaavaan saatavaan” liittyvät sivullisvaikutukset. Vastaavalla saatavalla viitataan uudistettuun velvoitteeseen. Lisäksi ehdotuksen mukaan asetuksen nojalla sovellettavan lain soveltamisalan tulisi kattaa siirronsaajan ja myöhemmän novaation edunsaajan väliset kollisiotilanteet.

Osa jäsenvaltioista on katsonut, että asetukseen ei tulisi ottaa lainkaan novaatioon soveltuvia säännöksiä. Erityisiä huolia on liittynyt säännösten rahoitusmarkkinavaikutuksiin. Asiakirjan johdanto-osassa viitataan myös jäsenvaltioiden erilaisiin novaation muotoihin. Puheenjohtajan mukaan olisi harkittava ehdotetun novaatiota koskevan sääntelyn poissulkemista, jotta mahdolliset tulkintaepäselvyydet voidaan välttää.

IV) Ministereitä pyydetään kertomaan kantansa siihen, tulisiko universaalisen soveltamisen periaate säilyttää asetuksessa.

Ehdotuksen mukaan määräytyvää lakia sovellettaisiin riippumatta siitä, onko se jonkin jäsenvaltion laki vai muun valtion laki (universaalinen soveltaminen). Universaalista soveltamista pidetään tärkeänä rahoitusmarkkinoiden globaalin luonteen, saatavaan siirrosta aiheutuvien kustannusten ja oikeusvarmuuden kannalta. Periaate on vakiintuneesti otettu lainvalintaa koskevaan unionin lainsäädäntöön.

Keskusteluasiakirjan johdanto-osassa painotetaan tarvetta jatkaa teknisellä tasolla keskusteluja eräistä keskeisistä kysymyksistä, kuten asetuksen soveltamisalasta ja sovellettavan lain pääsäännöstä.

Komission ehdotuksen pääasiallinen sisältö

Ehdotus sääntelee yksityisoikeudellisten saatavien siirron vaikutuksia suhteessa kolmansiin osapuoliin eli siirron sivullisvaikutuksia koskevia lainvalintakysymyksiä. Ehdotus koskee niin rahamääräisiä kuin muitakin saatavia. Soveltamisalan ulkopuolelle ehdotetaan kuitenkin rajattavaksi muun muassa perhe- ja jäämistöoikeudelliset saatavat, juokseviin instrumentteihin kytkeytyvät saatavat, yhtiöoikeudelliset saatavat ja eräät vakuutussopimuksiin perustuvat saatavat. Saatavan siirrolla tarkoitetaan ehdotuksessa myös saatavan panttausta ja muuta vakuustarkoituksessa tapahtuvaa siirtoa. Siirron vaikutuksilla suhteessa kolmansiin osapuoliin tarkoitetaan siirronsaajan suojaa suhteessa kilpaileviin siirronsaajiin, siirtäjän velkojiin ja muihin kolmansiin osapuoliin.

Ehdotuksen pääsääntönä on, että saatavan siirron sivullisvaikutuksiin sovelletaan siirtäjän kotivaltion lakia. Tilirahan ja rahoitusvälineeseen perustuvien saatavien osalta siirron sivullisvaikutuksiin sovellettaisiin kuitenkin sitä lakia, jota saatavaan itseensä sovelletaan. Jos siirto tapahtuu arvopaperistamista varten, siirtäjä ja siirronsaaja voivat ehdotuksen mukaan sopia, että siirron sivullisvaikutuksiin sovelletaan saatavaan itseensä sovellettavaa lakia. Ehdotuksen mukaan määräytyvää lakia sovelletaan riippumatta siitä, onko se jonkin jäsenvaltion laki vai muun valtion laki (universaalinen soveltaminen).

Ehdotuksen säännökset ovat toissijaisia suhteessa unionin lainsäädännössä oleviin erityisiin lainvalintasääntöihin.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

SEUT 81(2)(c) artikla / tavallinen lainsäätämisjärjestys

Käsittely Euroopan parlamentissa

Vastuuvaliokunta: JURI / Raportoija: Pavel Svoboda / EPP (ennen EP-vaaleja, uutta raportoijaa ei ole toistaiseksi nimetty)

Euroopan parlamentti hyväksyi ensimmäisen lukemisen kantansa täysistunnossa 13.2.2019. Parlamentin muutosehdotukset kohdistuvat pääasiassa asetusehdotuksen teknisempiin yksityiskohtiin, eivät päälinjauksiin. Parlamentti kannattaa komission ehdottamaa lainvalinnan pääsääntöä (ratkaisevana liittymänä siirtäjän kotipaikka). Merkittävimpänä eroavuutena komission ehdotukseen on suhtautuminen osapuolten mahdollisuuteen valita sovellettava laki silloin, kun saatavan siirto tapahtuu arvopaperistamisen tarkoituksessa. Parlamentti haluaa tältä osin rajoittaa osapuolten valintavaltaa komission ehdotukseen verrattuna.

Kansallinen valmistelu

Oikeusministeriö järjesti ehdotuksesta 29.3.2018 keskustelutilaisuuden, johon kutsuttiin valtiovarainministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, Finanssivalvonta, Suomen Pankki, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry, Finanssiala ry, Keskuskauppakamari, OP ryhmä ja Suomen Yrittäjät ry.

Suomen kannat on sovitettu yhteen Rahoituspalvelut ja pääomaliikkeet -jaostossa.

EU-ministerivaliokunta 30.11.2018 (OSA-neuvosto 6.–7.12.2018), 28.5.2019 (OSA-neuvosto 6.–7.6.2019) ja 29.5.2020 (oikeusministereiden epävirallinen videokokous 4.6.2020).

Eduskuntakäsittely

U 16/2018 vp

Ehdotusta on käsitelty lakivaliokunnassa, joka yhtyi lausunnossaan LaVL 6/2018 vp valtioneuvoston kantaan. Suuri valiokunta yhtyi erityisvaliokunnan kannan mukaisesti valtioneuvoston kantaan (SuVP 26/2018 vp).

Suuri valiokunta 30.11.2018 (OSA-neuvosto 6.–7.12.2018), 29.5.2019 (OSA-neuvosto 6.–7.6.2019) ja 3.6.2020 kirjallinen menettely (oikeusministereiden epävirallinen videokokous 4.6.2020).

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Suomessa ei ole lainsäädäntöä tai muutenkaan vakiintuneita oikeussääntöjä siitä, minkä valtion lakia saatavan siirron sivullisvaikutuksiin sovelletaan, jos siirrolla on liittymiä useampaan valtioon.

Asia kuuluu valtakunnan lainsäädäntövaltaan.

Taloudelliset vaikutukset

Ehdotus parantaa oikeusvarmuutta ja on siten omiaan ainakin jossain määrin muun muassa alentamaan yritysten rahoituskustannuksia.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Muiden jäsenvaltioiden kannat:

II) Teknisen tason neuvotteluissa selvä enemmistö jäsenvaltioista on katsonut, että asetusta ei tule soveltaa komission ehdottamalla tavalla taannehtivasti.

III) Jäsenvaltioiden kannat ovat pääosin hyvin alustavia ja asiassa nähdään vielä paljon epäselvyyttä. Teknisen tason keskustelut ovat kesken. Yhteisen linjan löytämistä on hankaloittanut muun muassa se, että novaatio on käsitteenä epämääräinen ja ymmärretään eri tavoin eri oikeusjärjestelmissä.

IV) Teknisen tason neuvotteluissa selvä enemmistö jäsenvaltioista on katsonut, että universaalisen soveltamisen periaate tulee säilyttää asetuksessa.

Jäsenvaltiot kannattavat yleisesti ottaen ehdotuksen tavoitteita, mutta neuvottelut ovat edenneet hitaasti. Komissio on pystynyt jossain määrin selkiyttämään omaa linjaansa, mutta lisäselvitykset eivät ole ainakaan toistaiseksi auttaneet ratkaisemaan jäsenvaltioiden erimielisyyttä lainvalinnan pääsäännöstä. Osa jäsenvaltioista kannattaa pääsääntönä komission ehdottamaa liittymää eli siirtäjän kotipaikkaa, osa taas haluaisi tämän sijasta myös sivullissuhdekysymyksissä liittymäksi saatavaan itseensä sovellettavan lain. Ensin mainittua pidetään objektiivisempana liittymänä, koska se on paremmin kolmansien havaittavissa, kun taas jälkimmäisen säännön on esitetty olevan rahoitusmarkkinoiden näkökulmasta paremmin toimiva. Erimielisyyttä on myös siitä, missä määrin pääsäännöstä tarvitaan poikkeuksia (komission ehdottamaan pääsääntöön on ehdotettu lukuisia poikkeuksia erityisesti rahoitusmarkkinoiden häiriöttömän toiminnan turvaamiseksi).

Asiakirjat

COM(2018) 96 final (komission ehdotus)
WK 5285/2020/INIT (puheenjohtajan keskusteluasiakirja)

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Pekka Heinonen/OM; etunimi.sukunimi@om.fi; + 358 (0) 2951 50037

EUTORI-tunnus

EU/2018/0761

Liitteet

Viite

Asia
OSA; Euroopan unionin kansalaisten luovuttaminen kolmansiin valtioihin

Kokous
Epävirallinen oikeusministereiden videokokous 04.06.2020 - 04.06.2020

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Oikeusministereiden epävirallisessa videokokouksessa käydään ajatustenvaihto EU:n kansalaisten rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta kolmansiin valtioihin. Asiasta oli tarkoitus keskustella jo maaliskuun OSA-neuvostossa mutta neuvoston peruuntumisen johdosta asiaa on käsitelty työryhmätasolla. Nyt käytävän ministerikeskustelun tueksi puheenjohtaja on laatinut keskusteluasiakirjan ja esittänyt muutamia kysymyksiä. Epävirallisessa videokokouksessa ei tehdä päätöksiä.

Suomen kanta

Suomi voi keskustelussa tuoda esille seuraavia näkemyksiä puheenjohtajan keskustelupaperissa esittämiin kysymyksiin:

Suomi katsoo, että puheenjohtajan ensimmäisessä kysymyksessään esiintuomassa tilanteessa - siis kun jäsenvaltiota pyydetään luovuttamaan alueellaan tavattu toisen jäsenvaltion kansalainen kolmanteen valtioon - jäsenvaltioiden oikeudet ja velvollisuudet ovat siinä määrin selkeät, että ei ole tarvetta unionitasoiseen lisäsääntelyyn tai ohjeistukseen.

Lisäksi Suomi katsoo, että Eurojust ja EJN ovat tervetulleita analysoimaan, kuinka jäsenvaltiot ovat käytännössä menetelleet yllä tarkoitetuissa tilanteissa ja tekemään sen pohjalta ehdotuksia mahdollista komission ohjeistusta varten. Mahdollisen ohjeistuksen pääpaino tulisi olla jäsenvaltioiden välisen tiedonkulun parantamisessa.

Pääasiallinen sisältö

EU:n kansalaisten rikoksen johdosta tapahtuva luovuttaminen kolmansiin valtioihin on noussut ajankohtaiseksi Euroopan unionin tuomioistuimen tarkasteltua asiaan liittyviä kysymyksiä eräissä ratkaisuissaan. Erityisesti tuomioistuimen nk. *Petruhhin*-ratkaisu (C-182/15) on asian kannalta merkittävä. Asiaan liittyy myös neuvoston puitepäätös eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä (EAW) ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä, joka säätelee luovuttamista EU:n jäsenvaltioiden kesken (2002/548/YOS).

Maalikuun neuvostoa varten laadittuja puheenjohtajan kysymyksiä on käsitelty työryhmätasolla ja nyt käsillä oleva tausta-asiakirja sisältää koosteen puheenjohtajan aiemmin esittämiin kysymyksiin saamistaan vastauksista.

-Tapauksissa, joissa kansalaisuusvaltio voi antaa EAW:n luovutettavaksi pyydetystä henkilöstä, oikeustila näyttää selkeältä EU-tuomioistuimen ratkaisukäytännön valossa. Silloin kun se ei ole mahdollista, enemmistö vastanneista soveltaa kolmannen valtion pyyntöihin kansainvälistä ja kansallista lakia kieltäytymisperusteineen.

-Jotkut jäsenvaltiot haluavat parempaa tiedonkulkua kansalaisuus- ja tapaamisvaltion välillä. Jotta kaikki mahdolliset asiat saataisiin selkiinnytettyä, jotkut jäsenvaltiot peräänkuuluttivat mahdollisimman laajaa tietojen vaihtoa laillisuuden rajoissa.

-Valtaosa vastanneista oli saanut tietoa luovutuspyynnöstä, joka kohdistui heidän kansalaiseensa. Vain yksi jäsenvaltio ilmoitti antaneensa EAW:n tässä tilanteessa. Yksi jäsenvaltio kertoi kääntyvänsä suoraan kolmannen valtion puoleen lisätietojen saamiseksi, kun taas joukko jäsenvaltioita ilmoitti pyytävänsä lisätietoja tapaamisvaltiosta.

-Jotkut jäsenvaltiot alleviivasivat, että ne noudattavat samoja periaatteita omien kansalaistensa ja maassa pysyvästi asuvien muiden jäsenvaltioiden kansalaisten välillä.

-Joukko jäsenvaltioita puolsi yhteisen lähestymistavan löytämistä, ehkäpä ohjeina, kolmannen valtion luovutuspyyntöihin, kun taas toiset eivät lämmenneet ajatukselle ainakaan tässä vaiheessa. Valtaosa vastanneista oli valmis pohtimaan asiaa asiantuntijatasolla. Kaksi jäsenvaltiota huomautti, että Eurojustin ja EJN:n olemassa olevat aktiviteetit tällä saralla tulisi ottaa huomioon.

Puheenjohtaja kiinnittää huomiota jo tähän asti tehtyyn työhön:

-Komissio laati asiakirjan Petruhhin-tuomiosta kesäkuun 2017 Copen-työryhmän kokoukseen, jossa se muun ohella ehdotti yhteyspistejärjestelmää jäsenvaltioihin ja yhteistä määräaikaa, jonka kuluessa päätetään, annetaanko EAW.

-Petruhhinista keskusteltiin komission EAW-asiantuntijakokouksessa lokakuussa 2017, jossa jäsenvaltioilta kysyttiin, josko olisi tarvetta EU-ohjeistukselle. Tuolloin jäsenvaltiot olivat sitä mieltä, ettei EU-ohjeistusta tarvita, kukin toimi tapauskohtaisesti.

-Eurojustin paperi joulukuussa 2017 Petruhhin-tuomiosta ja Eurojustin roolista korostaa sen roolia jäsenvaltioiden välisessä tietojen vaihdossa.

-Myös EJN:n rooli täytyy pitää mielessä.

Kaikesta tehdystä työstä huolimatta saattaa olla vielä tarpeen varmistaa, että tieto kulkee oikea-aikaisesti jäsenvaltioiden välillä, kansalaisuusvaltiolle annetaan tilaisuus arvioida ja selittää taustaa, tilannetta ja mahdollisia toimia ennen kuin henkilö luovutetaan kolmanteen maahan, samoin kuin siitä, että vallitsee yhteisymmärrys siitä, kuinka velvollisuudet käytännössä pannaan täytäntöön tällä alalla.

Puheenjohtaja ehdottaa, että Eurojust ja EJN analysoivat asiaa tämän asiakirjan valossa ja raportoivat neuvostolle vuoden 2020 loppuun mennessä. Raportit auttavat komissiota jatkoselvittämään toimia yhteisen näkemyksen löytämiseksi luovutustilanteissa kolmanteen valtioon.

Yllä olevaan viitaten puheenjohtaja pyytää jäsenvaltioita:

-Tarkastelemaan nykyistä asiantilaa unionin kansalaisten luovuttamisessa kolmansiin valtioihin ja ilmoittamaan, onko tarvetta unionitasoisiin toimenpiteisiin oikeudellisen tilanteen selventämiseksi tai sääntelemiseksi.

-Hyväksyä, että Eurojust ja EJN kutsutaan analysoimaan, kuinka EU-kansalaisten luovutukset kolmansiin maihin hoidetaan käytännössä ja tekemään ehdotuksia pitäen silmällä komission mahdollisia suuntaviivoja.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Epävirallisessa videokokouksessa ei tehdä päätöksiä.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 29.5.2020 (epävirallinen oikeusministereiden videokokous 4.6.2020).

Eduskuntakäsittely

Suuren valiokunnan kirjallinen menettely 3.6.2020 (epävirallinen oikeusministereiden videokokous 4.6.2020).

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista sääntelevät Suomessa sekä kansallinen lainsäädäntö että kansainväliset sopimukset. Kansallisen lainsäädännön osalta säännökset sisältyvät rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta annettuun lakiin (456/1970), rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annettuun lakiin (1286/2003) sekä rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä annettuun lakiin (1383/2007). Suomessa voimassa olevien kansainvälisten sopimusten osalta merkittävin on vuonna 1957 tehty rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskeva eurooppalainen yleissopimus (SopS 32/1971).

Lisäksi Suomen perustuslain 9 §:n 3 momentti sisältää luovuttamismenettelyyn keskeisesti liittyvän säännöksen, jonka mukaan Suomen kansalaista ei saa estää saapumasta maahan, karkottaa maasta eikä vastoin tahtoaan luovuttaa tai siirtää toiseen maahan. Lailla voidaan kuitenkin säätää, että Suomen kansalainen voidaan rikoksen johdosta luovuttaa maahan, jossa hänen ihmisoikeutensa ja oikeusturvansa on taattu.

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asiaan liittyy läheisesti myös Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisu Raugevicius-tapauksessa (C-247/17). Kyse on Suomen korkeimman oikeuden esittämästä ennakkoratkaisupyynnöstä Euroopan unionin tuomioistuimelle koskien kolmannen valtion EU:n jäsenvaltiolle lähettämää pyyntöä vapausrangaistuksen täytäntöönpanoa (ei syytetoimia) varten.

Asiakirjat

WK 5231/2020/INIT

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Hallitusneuvos Juhani Korhonen, OM/YOO/KOA, juhani.v.korhonen(at)om.fi, puh. 02951 50208

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

Asia
EU/OSA; Covid-19 -pandemian vaikutukset EU:n oikeusalalla

Kokous
Epävirallinen oikeusministereiden videokokous 04.06.2020 - 04.06.2020

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Epävirallisessa oikeusministerien videokokouksessa on tarkoitus tarkastella covid-19 –pandemian vaikutuksista EU:n oikeusalalla. Käsittely on jatkoa 6.4.2020 pidetylle videokokoukselle. Epävirallisessa oikeusministerikokouksessa ei tehdä päätöksiä.

Kokouksessa EU:n perusoikeusviraston (EU FRA) pääjohtaja esittelee ministereille viraston 8.4.2020 julkaiseman ensimmäisen raportin perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta covid-19 –pandemian aikana. Eurojust, Euroopan oikeudellinen verkosto EJN ja komissio esittelevät puolestaan covid-19 –pandemian vaikutuksia siviili- ja rikosoikeudelliseen yhteistyöhön.

Suomen kanta

Suomi katsoo, että on hyvä, että oikeusministerit keskustelevat covid-19 -pandemian vaikutuksista oikeusalalla. Suomi ottaa tiedoksi asiassa käydyn keskustelun, ja voi tuoda esille pandemian vaikutuksia ja niihin varautumista Suomessa oikeusalalla.

Suomi toivottaa tervetulleeksi EU:n perusoikeusviraston raportin koronatilanteen perus- ja ihmisoikeusvaikutuksista, ja korostaa oikeusvaltioperiaatteen, demokratian ja perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittamista myös pandemiatilanteessa. On tärkeää, että poikkeusoloja koskevat toimet ovat oikeasuhtaisia, ajallisesti rajattuja ja ulottuvat vain niin laajalle, kuin on välttämätöntä.

Suomi kiinnittää huomiota siihen, että sekä Euroopan neuvosto, EU että kansalliset toimijat ovat raportoineet perhe- ja lähisuhdeväkivallan lisääntymisestä koronavirusepidemian aikana. On tärkeää, että uhrien tukipalvelujen riittävästä resursoinnista huolehditaan myös poikkeusoloissa ja että uhreilla on pääsy tuen piiriin matalalla kynnyksellä.

Suomi ottaa tiedoksi myös Eurojustin, EJN:n ja komission esitykset covid-19 –pandemian vaikutuksista siviili- ja rikosoikeudelliseen yhteistyöhön.

Pääasiallinen sisältö

Puheenjohtajan laatimassa tausta-asiakirjassa listataan eri oikeusalan kokoonpanoissa edellisen oikeusministereiden videokokouksen jälkeen käydyt keskustelut ja laaditut asiakirjat covid-19 –pandemian vaikutuksista oikeusalalla.

EU:n perusoikeusvirasto on julkaissut 8.4.2020 ensimmäisen raportin covid-19 pandemian vaikutuksista perus- ja ihmisoikeuksiin EU-maissa. Virasto tulee raportoimaan aiheesta lisää tulevina kuukausina. Ensimmäisessä raportissa käsitellään rajoitustoimien vaikutuksia yhteiskunnassa yleisesti, vaikutuksia tiettyihin yhteiskuntaryhmiin, yhdenvertaisuusvaikutuksia sekä vaikutuksia disinformaation leviämisen, yksityisyyden ja henkilötietojen suojan näkökulmasta.

Oikeusministerit ovat aiemmin epävirallisessa videokokouksessaan 6.4.2020 vaihtaneet tietoja jäsenvaltioiden covid-19 -toimista oikeusalalla. Tuolloin nostettiin esiin, että Euroopan oikeusportaaliin (e-justice.europa.eu) olisi hyvä kerätä tietoa jäsenvaltioiden toimista sujuvan rajat ylittävän oikeudellisen yhteistyön helpottamiseksi. Sivustolle on nyt kerätty yleiskatsaus EU:ssa toteutetuista covid-19-pandemiasta johtuvista väliaikaisista toimista, jotka vaikuttavat oikeuslaitoksiin, kansallisiin viranomaisiin ja oikeusalan ammattilaisiin, mutta myös yrityksiin ja kansalaisiin. Sivustoa myös päivitetään säännöllisesti. Myös Euroopan neuvosto on luonut covid-19-pandemian vuoksi verkkosivuston, jonne on koottu tietoa oikeusalan kansallisista toimenpiteistä.

Tietojenvaihdon lisäämiseksi EU:ssa on kerätty tietoa myös jäsenvaltioiden toimenpiteistä insolvenssioikeuden alalla. Myös näitä tietoja on koottu Euroopan oikeusportaaliin. Suomessa yritysten aseman helpottamiseksi on säädetty konkurssilain väliaikaisesta muuttamisesta, jolla rajoitetaan velkojan oikeutta hakea yritys konkurssiin. Lain tavoitteena on auttaa mahdollisimman monia yrityksiä selviämään koronavirustilanteen aiheuttamista talousvaikeuksista. Myös ulosottovelallisen asemaa on helpotettu väliaikaisella ulosottolain muutoksella, jonka mukaan lakia sovelletaan nykyistä joustavammin. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi lyhennysvapaita kuukausia tai maksuaikojen myöhentämisiä.

Koronavirustilanteen johdosta jäsenvaltioissa asetetut rajoitukset ovat vaikuttaneet myös rikosasioissa tehtävään rajat ylittävään oikeudelliseen yhteistyöhön ja tätä koskevien EU-instrumenttien kuten eurooppalaisen pidätysmääräyksen soveltamiseen. Rikoksentekijän luovuttamista koskevien menettelyjen edellyttämän yhteistyön varmistamiseksi komissio on perustanut uuden eurooppalaisen pidätysmääräyksen koordinointiryhmän.

Eurojust ja Euroopan rikosoikeudellinen verkosto ovat koonneet koosteen jäsenvaltioilta kerätyistä tiedoista liittyen rikosoikeudellisen yhteistyöhön covid-19 – pandemian aikana. Koostetta päivitetään koko ajan. Koosteessa käsitellään pandemian vaikutuksia vastavuoroisen tunnustamisen eri instrumenttien, kuten eurooppalaiseen pidätysmääräykseen soveltamiseen, EU-kansalaisten luovuttamista kolmansiin maihin, tuomittujen siirtoon sekä syyttäjien ja tuomareiden etätyöskentelyä.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Epävirallisessa oikeusministerien videokokouksessa ei tehdä päätöksiä.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 29.5.2020 (epävirallinen oikeusministereiden videokokous 4.6.2020).

Eduskuntakäsittely

Suuren valiokunnan kirjallinen menettely 3.6.2020 (epävirallinen oikeusministereiden videokokous 4.6.2020).

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Taloudelliset vaikutukset

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asiakirjat

WK 4899/2020 INIT

EU:n perusoikeusviraston raportti ”Coronavirus pandemic in the EU – fundamental rights implications”: https://fra.europa.eu/en/themes/covid-19.

PJ:n yhteenveto jäsenvaltioiden toimittamista kirjallisista kommenteista edellisen oikeusministereiden videokokouksen jälkeen (WK 3973/2020 REV1)

Eurojustin ja EJN:n kokoama yhteenveto covid 19 –pandemian vaikutuksista rikosoikeudelliseen yhteistyöhön. Yhteenvetoa päivitetään koko ajan, viimeisin WK 3474/2020 REV 6.

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

OM/ Sini Kumpulainen, 02951 50566 (laatija)
OM/ Katja Arenmaa, 02951 50504
OM/ Eeva Aittoniemi, 02951 50170

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

LIITTEET

Asiasanat	oikeus- ja sisäasiat
Hoitaa	**OM, SM, UM**
Tiedoksi	EUE, STM, TEM, TULLI, VM, VNK, VTV